

"Naturak aniztasun handia sartu du paisaian, baina gizakiak sinplifikatzeko grina erakutsi du. Era horretan, desagiten ditu naturak espeziea bere mugen barruan edukitzeko dituen kontrolak eta orekak."
Rachel Carson, Primavera silenciosa, Edición crítica, 1962

ELKARGUNEKO EKOLOGIA BATERANTZ

Gizakiak biosferaren zikloetatik aldentuta bizitzeko duen modua eta gainerako bizi-moldeen gainean jartzeko duen jarrera lagungarri izan dira zibilizazio-proiektu jakin baterako, zeinak, orain, kritikoki jartzen digu aurrez aurre bizirauteko dugun gaitasuna eta, orobat, espezie gisa dugun izaera bera. Aurrerapenaren promesarekin, garapen teknologikoko, estraktibismoko, eskalabilitateko eta menderatzeko mekanismoek planetarentzat atzerakorik ez duten desorekak sortu dituzte sistematikoki. Timothy Mortonek argudiatzen duenez, gure kondizio basatia ezkutatzeko eta minimizatzeko ahaleginak sortzen digun antsietateak are handiagoa den antsietatea ekarri du. "Pestizidek erleen heriotza eragin, eta kolapsoa sortu dute nekazaritzan" (Donde viven los monstruos, Más allá de lo humano, Bartlebooth, 2018).

Baptiste Morizot (*Manières d'être vivant, Actes Sud, 2020*) filosofo eta ikerlariaren arabera, zerbaitek bere sendotasun ontologikoa galtzen du, ulertzen ez baldin bada bizitza kolektiboan berezko eskubidez aintzat hartzeko moduko izaki gisa. Krisi ekologikoari buruz egiten duen planteamenduan, sentsibilitatearen krisiari ematen dio arreta: urritu dugu gizatiarra ez denarekiko eta horrekin lotzen gaituzten zikloekiko genuen gaitasun afektibo, pertzeptibo eta kognitiboa. Ez gara gai izan aniztasun eta dibertsitate biologikoaren nozioekin engaiatutako sentsibilizazio bat eraikitzeko, murriztu dugu ekosistemekin dugun harremana, kontrol hutsera, erabiltzera, ekoiztera edo, azken batean, behatzera.

Eraikitako ingurune batean bizi bagara ere, joera dugu bertan bizi diren espezie bizien konplexutasuna gutxietsi, ahaztu eta bazter uzteko. Aspalditik, gure eraikin zahartuen zirrikituek, tipologia tradizional batzuek eta zehaztugabetasun arkitektonikoez babesleku egokia eskaini diete organismo askori. Antzinako harresiek, hondarrek edo izaera zehatzik gabeko lekuek, askotan, landaredi eta fauna bakan edo laidoztatuak dituzte, berezko balio ekologikoa dutenak. Bertako zenbait etxebizitzek gogora ekartzen digute beste espezie batzuekiko dugun interdependentzia ahaztua, orduan, animalien beroa lagungarria baitzen nekazarien familien etxeko guneak berotzeko, eta teilatu-hegaletan zeuden hegaztiez oreka ematen zuen izurriteak gutxitzeko.

Hala ere, gaur egun, hiri-eraikuntza, -erlaldaketa eta -berrikuntzako prozesuek, gehienetan merkatuaren interesek bultzatuta eta gidatuta daudenez, alde batera uzten dute auzi ekologikoa, gatazka-aukera hori saihesteko. Hiriak sortu dira gizakien eta gainerako bizitza-moduen artean zentzuzko mugape bat ezarrita, adeitasun-, osasun- edo erosotasun-arrazoiak argudiatuta. Horren ondorioz, hiriak basamortuak dira biodibertsitate aldetik, izan zitezkeen itunen onurak urrundu egiten dituzte eta ezinbestez bulkatuta daude ahultze post-natural batera. Honaino iritsita, komeni da arkitektura ulertzea ez soilik denboran egindako eraikuntza baten forma espazial gisa, baizik eta gizakiaren eta ingurunearen arteko harremanetik sortzen diren tentsioen, bektoreen eta ahalmenen multzo gisa.

"Habitatzea ez da leku bat aldarrikatzea, baizik eta gatazkan sartzea, gainerako biosferarekin batera bizitzen eta baliabideak partekatzen ikastea", ekartzen digu gogora Philippe Simayk. Honek, era berean, hiru printzipio ezartzen ditu elkarrekin bizitzeko: kanpoan bizitzea, barnekoa eta kanpokoan argi eta garbi bereizi gabe; bizidunari leku egitea, gonbidapenetik abiatuta; eta gauzak elkarrekin egiten ikastea, beste izaki batzuen premiei erantzunez, harreman interespezifikoan, baina onura berez helburu gisa ezarri gabe. Horren harira, nabarmendu behar da Anna L. Tsing-en lana, asalduran oinarritutako ekologietara hurbiltzen gaituena, non batzuetan "espezie asko elkarrekin bizi baitira harmoniarik eta konkistarik izan gabe". (Anne L. Tsing, *La seta del fin del mundo*, Capitán Swing, 2021). Gonbidapen bat egiten diogu ekologikoari, existitzen denaren arteko bidegurutzean, zeina ez den arduratuko emaitza neurgarri eta berehalakoen produkzioaz, eta, horren orde, modu espekulatiboan, lagungarria izan daitekeen elkar ulertzeko loturak ezartzeko, bizidunaren barruan dugun posizioa barne hartuta.

Filosofiarekin ez dago zuhaitzik: ideiak baizik ez daude. [...]
Hor zera baizik ez dago, kanpoan den mundu guztia;
Eta leihoa irekiz gero ikus litekeenaren ametsa,

baina sekula ez da leihoa irekitzean ikusten dena.

Poemas inconjuntos de Alberto Caeiro, Fernando Pessoa, Abada editores, 2011

LEIHO IREKI BATEN ISTORIOAK

Ohar horien ondorioz, bi proiektu paralelo proposatzen dira, ikerketak hasteko, paradigma konstruktibo eta arkitektonikoen balizko eraldaketan bidez habitatzea eta ingurunea erlazioatzeko moduari buruz. Ikuspegi inklusibo eta enpatiko batetik, jakintzen lankidetzak planteatzen da eraikitakoaren espazio interstizial batean. Desberdintasunaren bidez jarduten duen lankidetzak horrek izan litezkeen itunak egin nahi ditu gurekin ingurunea partekatzen duten izaki bizidunekin. Planteamendu esperimental gisa, jarduera estrategikoak abiarazi nahi dira denboran zehar, azken helburu argirik gabeko prozesuei ekin, eta galderei atea ireki elkarrizketa gisa.

Bilbon AZ Alhóndiga (Prototipoak 2021 Jaialdia) eta Lausanneko La Rasude (Suitza) (Résidence Bivouac 2021) eraikin hautatueta ingurutzailako leku estrategikoetan, bi gailu tanpoi instalatuko dira, "kanpo" eta "barruaren" artean. Haren mugak, orain partzialki irekita dagoenak, porositate eta eskuzabaltasun handiagoa ematen du. Biak metalezko egitura bat dira, eta eragin-trukea du ingurutzaila horren elementu jakin batekin. Instituzioaren ehun urtetik gorako eraikinaren fatxadako leiho bat (posizio horizontala) eta estalkiko sabai-leiho bat kamioien zama-lanetarako moila baten gainean (posizio bertikala), hurrenez hurren. Agertzen diren kontaktu-puntuak bide ematen dute elkargune berriak, elkarlotutako elkarleen lekuak, barnealdearen eta kanpoaldearen arteko bizi-eremu berriak eta izaki bizidun guztiekiko zubiak edukitzeko. Elementu arkitektonikoen gogortasuna eta trinkotasuna fisikoki eta kontzeptualki desmuntatzen dira: bizitzarako elkargune bat irekitzen da.

Gailuen gainean, ekintza batzuk programatzen eta instalatzen dira, biologiarren, giza zientzien eta artearen arloetako adituek gidatuak, mikroekosistema bati ekiteko. Udako hilabeteetan, gonbit egiten zaie bertako zenbait landare espezieri elkarrekin bizitzera, elkarren arteko mendekotasun-harremana sortuz. Espezie horien hazkuntza erregulari kontrolatutako tantakako ureztatze-sistema batekin osatzen da, ur-desorekak saihesteko. Espezieak aukeratzen dira urtarokotasunaren, bateragarritasunaren, erresistentzia-ahalmenaren, interes nektariferoaren, fruituen eta loratzearen arabera. Laburbilduz, habiak eraikitzen dira sorbeltz arruntarentzat (Apus apus). Tradizioz Europako hirietako bizitzarekin lotutako espezie migratzailea da, eta mehatxupearan dago habiak egiteko tokiak desagertzen ari direlako. Azken ekintza gisa, belarri landua (Pleurotus ostreatus) lantzen hasten da, mikelio inokulatutik eta materia organikoaren hondarretatik abiatuta. Biologiaren hiru erresuma sartzeko borondatea dago, ekintzak eta haien ahalmen esperimentala eremu zabalago batera irekiz.

Gailuak probatzeko garaian, osagaiak garatzean ustekabeko hainbat une daude, eta jardueren jarraipen eta kalibraketa etengabea egin behar da. Eraikinen barrualdean intsektu batzuk bat-batean agertzeak, tanta-jarioa, landareek gainezka egiteak eta erabilerekiko interferentziak aintzat hartzeko moduko faktoreak dira, horren ondorioz, gizakiek jarrera hartu behar baitute multzo biziaren agente gisa. Espezieen jarraipen-, zaintza-, azterketa- eta laguntza-prozesuekin batera, ekintza programatuak egiten dira, hezkuntza- eta performazio-izaerakoak, ekologia-arloan sakonago murgiltzeko. Zapataria (Pyrrhocoris apterus), ekologian gizakiarekin harreman zuzen

zehaztugabea duen intsektua, gonbita jasotzen du sinbolikoki etortzera, belaunaldien arteko dantza eta poesiako ekitaldi baten bidez, eta horrek balioetsi egiten du zein alferrikakoa den eraginkortasuna neurtzea produktibitateari edo onurari begiraturaz.

Aldi baterako elkarbizitza horrek irakasten dizkigun balioek gogoeta egitera bultzatzen gaituzte, besteekiko harremanetan gauden agente sentikor, mendeko eta kaltebera gisa dugun kondizioaz. Alde batetik, aurreikusteko ezintasunaren noziora hurbiltzen gaitu, faktore eroale gisa harreman interespezifikoetan. Izaki bizidunek elkarren artean jarduten dute, besteak beste, beren erritmo propioen, aliantzen eta baldintza klimatikoen arabera, eta multzoan parte hartzean, laguntza eman beharko genuke, behaketatik abiatuta. Bestalde, ateratzen dugun ondorioa da denborak ez datozela bat gure gizarte garaikideetan darabiltzagunekin, eta hori desazeleraziorako dei gisa interpretatzen dugu, bizidunarekin konpromiso argi batekin konektatzeko baldintza gisa.

Arkitekturaren kontzepzioetik, eta aurrez adierazitako definizioa aipaturaz, premia dugu biologiaren inguruko jakintzetako adituak sartzeko (ornitologia, botanika, mikologia, entomologia kirurgikoa) diseinuaren eta betearazpenaren osagai aktibo gisa. Ikuspegi horretatik, apustua egiten da eraikitze materialen, sistemen, larruen edo egituren ekoizpena ikertuko duen modu baten alde, zeinak bide emango duen bizikidetzaren benetakoa eta konprometitua izateko. Gure garaiko erronka klimatikoen aurrean, ezinbestekoa zaigu bide esperimentalak proposatzea, gurekin ingurunea partekatzen duten izaki bizidun guztiekin aliantza berriak egiteko; formak azalaraztea gure hiriak berriz ahaldundu daitezzen, eta ibil daitezzen existitzen denarekin gurutzatzen den ekologia berri baterantz.

Diego Sologuren

Broadwindow

Diego Sologuren+Sébastien Tripod

Azkuna Zentroa – Alhóndiga Bilbao

Prototipoak. Forma Artistiko Berrien Nazioarteko Bienala, Bilbo 2021

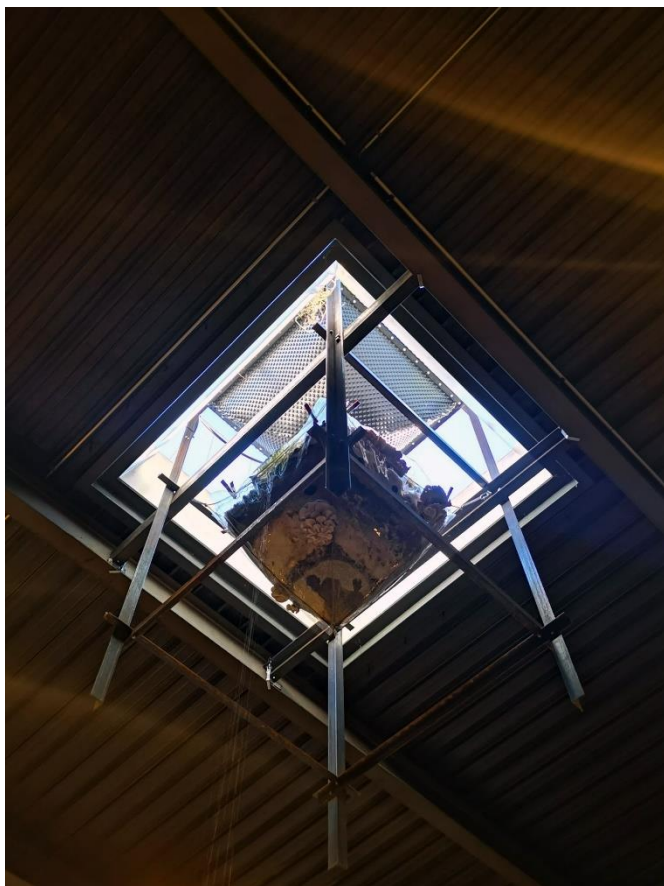

Fotografia: Azkuna Zentroa – Alhóndiga Bilbao

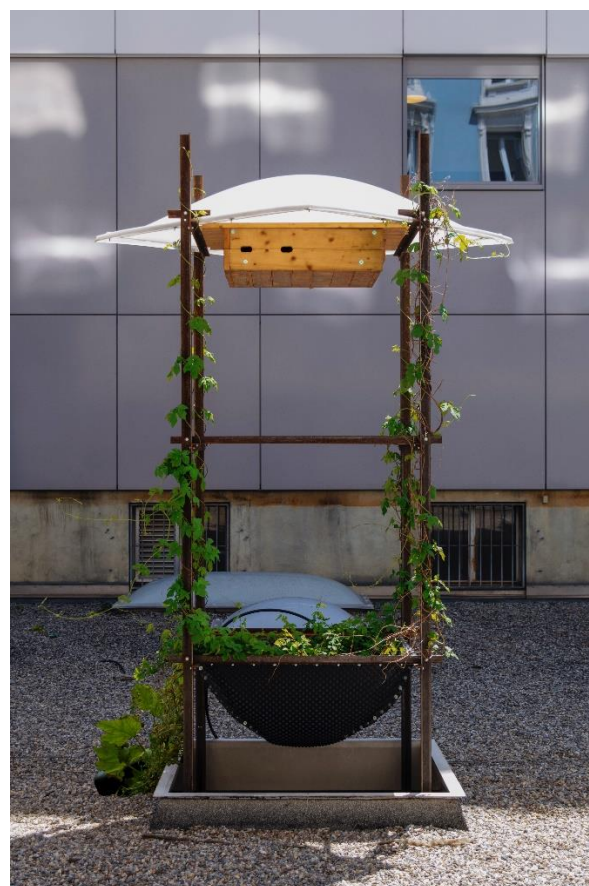

Fotografia: Azkuna Zentroa – Alhóndiga Bilbao

Stratologique
Diego Sologuren+Sébastien Tripod
La Rasude
Résidence Bivouac
Lausanne 2021

Fotografia: Diego Sologuren

Fotografia: Carlos Mangado

DIEGO SOLOGUREN:

Diego Sologuren arkitektoa da prestakuntzaz, eta habitatzearen eta arlo performatiboaren arteko mugak aztertzen ditu, eraikitakoaren gainean esku hartuta. Zatikaturako horretatik abiatuta, nahita poetikoa den ikuspegi batekin, eta beste diziplina batzuekin solasean, haren lanaren xedea da araua modu kritikoan zalantzan jartzea, galderak sortuz lurraldearen, ekintzaren, memoriaren eta ekologiaren inguruan.

Nazioartean lan egina da, ospe handiko taldeekin lankidetzan. 2011n, ikasketak amaituta, Marseillan hasi zen lanean. 2014-2016 urteetan Berlinen bizi den Burkina Fasoko Francis Kéré arkitektoarentzat lan egin zuen, zeinak Pritzker saria eskuratu zuen 2022an. Afrika eta Europa artean kokaturako esperientzia horri esker, harremanetan jarri zen arkitektura eta diseinua ulertzeko modu berezi batekin: zintzotasuna, bitartekoen ekonomia eta austeritatea. 2017an, Mugak izeneko Euskadiko Arkitektura Bienalaren lehen edizioko erakusketan parte hartu zuen, Ganchegui sariaren finalistetako bat izan baitzen. 2020an, Future Architecture Platform deialdian saria jaso zuen Manifesto for Unexpected Architectures proiektuarekin, eta, besteak beste, aukera izan zuen Lisboako Arkitekturako Hirurtekorako erakusketa egiteko. 2021ean aipamen berezia lortu zuen Europan izeneko arkitektura- eta hirigintza-lehiaketan, Norvegiako Haugesund udalerrirako hirigarapeneko proposamen batekin. Haren jardura uztartzen du unibertsitate eta instituzioetan erregulartasunez egiten duen irakaskuntza eta ikerketarekin.